

Instytut Polityki Regionalnej

37-700 PRZEMYŚL, Wybrzeże J. Piłsudskiego 1; tel/fax (0-16) 678 71 28; 678 49 09

Instytut Polityki Regionalnej został powołany przez Przemyskie Towarzystwo Kulturalne, stowarzyszenie sądowo zarejestrowane w 1990 roku.

Zarząd Towarzystwa: Marek Kuchciński - prezes, Waldemar Wigłusz - wiceprezes, Jan Jarosz - sekretarz, Zygmunt Grzesiak - skarbnik, Mateusz Pieniążek - członek.

Instytut współpracuje z posłem RP ziemi przemyskiej Adamem Łozińskim, senatorem RP Witoldem Kowalskim oraz wieloma instytucjami i organizacjami.

Instytut Polityki Regionalnej powstał jako odpowiedź na wyzwania, które niesie ze sobą reforma administracji publicznej i wyłaniający się z niej nowy ustrój państwa.

Przeniesienie środków, kompetencji i odpowiedzialności za sprawy lokalne ze szczebla centralnego na poziom regionalny zmusza społeczności lokalne do podejmowania zadań dotąd im nie znanych.

Instytut Polityki Regionalnej, jako instytucja pozarządowa stawia sobie za główny cel pracę na rzecz społeczności lokalnych w zakresie spraw publicznych, wiążących się z programowaniem i stymulowaniem rozwoju regionalnego.

Jest zatem otwarty na potrzeby tych społeczności oraz na współpracę z różnymi instytucjami i środowiskami: rządowymi, samorządowymi, gospodarczymi, zawodowymi i społecznymi.

IPR uczestniczy w instytucjonalnej i świadomościowej budowie demokracji lokalnej.

Celem Podstawowym IPR jest

upowszechnianie idei państwa obywatelskiego na lokalnym (regionalnym) szczeblu w Polsce oraz nawiązywanie kontaktów zagranicznych, poznanie dorobku, wymiana doświadczeń.

Mając na uwadze bliskie włączenie Polski do struktur europejskich cele te można rozwinąć następująco:

- * badanie i organizowanie życia publicznego małych regionów (poziom lokalny); wzajemne stosunki lokalnych sił politycznych i ich związki z władzami państwowymi (sprawy ogólne-sprawy lokalne);
- * wspieranie rozwoju regionalnego;
- * popularyzowanie myśli, pojęć, obyczajów i kultury charakteryzującej współczesny klimat cywilizacji zachodniej, na których zbudowany jest system polityczny tak zwanej liberalnej demokracji zachodnioeuropejskiej;
- * upowszechnianie wiedzy o instytucjach europejskich;
- * Odnajdywanie i upowszechnianie dobrych polskich tradycji politycznych i kulturowych, jako gwaranta ciągłości kultury, który jest głównym warunkiem stabilności politycznej i społecznej państw (i wspólnot obywateli) - na pograniczu chrześcijańskiej Europy;

Programy

Instytutu Polityki Regionalnej (prowadzone lub projektowane)

1/ Edukacja Obywatelska

(we współpracy z samorządami, parlamentarzystami i organizacjami pozarządowymi):

Program szkoleń o reformie ustrojowej, administracji publicznej, powiatów, regionów, ich uprawnień i finansowania.

2/ DEM-LOK. Demokracja Lokalna

(we współpracy z Przemyskim Towarzystwem Kulturalnym oraz partnerami z Polski i Ukrainy).

Współpraca przygraniczna Polska-Ukraina obejmująca problemy budowy państwa i społeczeństwa obywatelskiego w kontaktach przygranicznych. Program obejmuje organizowanie konferencji, seminariów, staży, nawiązywanie kontaktów, wymianę doświadczeń, opracowywanie modelowych zasad współpracy.

3/ Akademia Przemyska

(program wspierania utworzenia międzynarodowej wyższej uczelni)

Powołanie uczelni o charakterze międzynarodowym, otwartej na współpracę z lokalnymi instytucjami, wspierającej rozwój samorządów i uczestniczącej w opracowywaniu i realizacji programów rozwoju regionu (subregionów).

4/ Dziedzictwo Kulturowe i Przyrodnicze

Ochrona i zarządzanie zabytkami w miastach i powiatach o wyjątkowych walorach zabytkowych. Opracowywanie wieloletnich programów rozwoju samorządów pod kątem ochrony zabytków i wykorzystania ich do rozwoju gospodarczego regionu.

5/ Ochrona Środowiska i Turystyka

(we współpracy z ekspertami Zakładu Fizjografii i Arboretum w Bolestraszcach, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Biura Urządzania Lasów i Geodezji Leśnej)

Inwestycje turystyczne i rozwój "przemysłu okołoturystycznego" w Małopolsce pod kątem ochrony przyrody. Program ochrony środowiska, powietrza, wód (w tym program energetyczny i przeciwpowodziowy - retencja wód).

6/ Promocja Regionu

(we współpracy z samorządami, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorstwami)

Rozwój gospodarczy i zmiana wizerunku terenów pogranicza etnicznego i kulturowego

Podstawowe zagadnienia projektu:

- * Program "Poznaj swój region", skierowany do mieszkańców regionu w celu wzajemnego poznania się;
- * Program "Jak zachęcić inwestorów", skierowany na poszukiwanie i ściąganie kapitału inwestycyjnego;
- * Program dla turystów spoza regionu i z zagranicy;
- * Program "Zwiedzamy Karpaty Wschodnie. Z Ziemi Przemyskiej na Huculszczyznę".
- * Program "Między Podhalem a Roztoczem. Wędrówki obszarami chronionego krajobrazu: parki narodowe, rezerваты przyrody i krajobrazu, zabytki regionu".

7/ Strategia Rozwoju Regionu, Subregionów i Powiatów

(we współpracy z sektorem samorządowym i pozarządowym)

D Z I E D Z I C T W O

KULTUROWE I PRZYRODNICZE

(streszczenie projektu programu)

Ochrona i zarządzanie dobrami kultury w miastach i powiatach o wyjątkowych walorach zabytkowych i przyrodniczych. Opracowywanie wieloletnich programów rozwoju pod kątem ochrony dziedzictwa kulturowego oraz wykorzystania ich do rozwoju gospodarczego regionu

ZAŁOŻENIA PODSTAWOWE

Potrzeba przyjęcia całościowego programu ochrony dóbr kultury i natury wyrasta z przekonania, iż na terenie Europy istnieje olbrzymia liczba zabytków będących w posiadaniu samorządów terytorialnych, które z wielu względów nie mają możliwości utrzymania i sensownego użytkowania. Zabytki niszczone lub są zabezpieczane i odbudowywane często w sposób trwale je zniekształcający.

Z tej przyczyny programem powinny zainteresować się szczególnie samorządy terytorialne, bo one - zgodnie z ustawami o samorządzie wojewódzkim (art. 11-14) oraz o samorządzie powiatowym (w odniesieniu do zabezpieczenia podstawowych usług) - przyjmą pełną odpowiedzialność za zakres programu.

Potrzebę przyjęcia tegoż programu wzmacnia fakt, iż do ochrony dziedzictwa przystępujemy po przeszło osiemdziesięcioletnim okresie ciągłego niszczenia dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego Europy Środkowej: przez rewolucje, wojny, wojny domowe, okupacje, terror stalinowski i hitlerowski. W czasach PRL chroniono zabytki, ale selektywnie: zniszczeniu uległy dwory, znaczna część budynków sakralnych, mieszczkańskie kamienice. Okupanci i reżimy totalitarne chciały społeczności polskiej, po prostu odebrać, bądź zniekształcić przeszłość.

Równocześnie Polska była odcięta od doświadczeń państw demokratycznych, które wytworzyły nowe i skuteczne sposoby ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Wychodząc naprzeciw *zasadzie pomocniczości*, jednej z podstawowych zasad ustrojowych Rzeczypospolitej, program ułatwia wprowadzenie wszelkich możliwych sposobów przekazywania różnych uprawnień i zadań samorządów terytorialnych innym organizacjom, w tym pozarządowym, m.in. kulturalnym, oświatowym, ekologicznym, społecznym etc.

CELE PROGRAMU

- Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Wykorzystanie dóbr kultury i natury, zabytków architektury, krajobrazu *etc.* dla zachowania ich pokoleniom i utrwalania kultury narodowej i europejskiej
- Wykorzystanie owych dóbr do rozwoju regionu poprzez zwiększenie jego atrakcyjności turystycznej, inwestycyjnej;

- Podwyższenie poziomu cywilizacyjnego życia mieszkańców;
- Łączenie ochrony zabytków z samofinansowaniem i przynoszeniem dochodu lokalnym społecznościom;
- Opieka nad wszelkimi formami polskich zabytków oraz wszystkich innych narodów, których dorobek znajduje się na terenie Europy Środkowej. Konserwacja, czyli zabezpieczenie wszelkich form dziedzictwa kulturowego: architektury, sztuki, majątków, ogrodów, natury, zabudowy wiejskiej i miejskiej. Ochrona obejmowałaby nie tylko zabytki wpisane do aktualnych ewidencji i rejestrów, ale wszystkie wartości zachowania w tradycyjnej formie;
- Zbieranie wszelkich regionalnych pamiątek, „staroci” i antyków;
- Kulturowanie tradycyjnych form życia „mikroregionów”, małych miast i kultury gospodarczej wsi z terenów Europy Środkowej, *a więc bardziej skupianie uwagi na sensowne użytkowanie i ratowanie tego co jest i pozostawienie w naturalnym stanie, a nie odnawianie rozumiane jako rekonstrukcja, odbudowa itp.*
- Udostępnienie publiczności zabytkowych i historycznych miejsc.

REALIZACJA PROGRAMU

- **PRZYJĘCIE PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZKI I LOKALNE W FORMIE WIELOLETNIEGO PROGRAMU SPOŁECZNO-KULTUROWEGO**
- **POWOŁANIE FUNDACJI DZIEDZICTWO**

Dla właściwej realizacji programu proponujemy przyjęcie go przez nowo wybrane samorzady terytorialne: regionalny i lokalne. Dla sejmiku wojewódzkiego program mógłby być częścią strategii rozwoju regionalnego, bądź wskazówką (w formie prawa regionalnego) przy opracowywaniu i realizacji strategii w sferze społeczno-kulturowej.

Dla wsparcia samorządów i agend rządowych w realizacji programu proponujemy powołanie pozarządowej Fundacji DZIEDZICTWO (może to być inna forma). Ważnym jest *ułatwienie udziału całego tzw. sektora pozarządowego w przedsięwzięciu.*

WZORY DLA FUNDACJI

- Fundacja Ossolińskiego. Założona w 1817 r. we Lwowie przez Józefa Maksymiliana hr. Ossolińskiego, nad którą *opiekę fundator powierzył całemu narodowi.* Jej podstawą była Biblioteka o szeroko zakrojonej działalności naukowej i wydawniczej. Celem jej było *gromadzenie rękopisów i druków dotyczących Polski, stworzenie warsztatu pracy dla uczonych polskich i wydawnictwo prac naukowych.* Pełna nazwa: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- The National Trust. Pozarządowa fundacja charytatywna założona w 1895 r. *dla miejsc o znaczeniu historycznym i pięknie naturalnym, zajmująca się ochroną dóbr*

kultury narodowej i nauki w Wielkiej Brytanii. Głównymi jej założycielami byli: Octavia Hill, sir Robert Hunter, Canon Hardwicke Rawnsley.

STATUS FUNDACJI

- Stan prawny: fundacja (ew. inna forma organizacji non profit) założona przez grupę osób i instytucji z *ustawowym zakazem sprzedaży, zbywania pozytywnych majątków*;
- Pozycja społeczne: organizacja pozarządowa, filantropijna i dobroczynna pełniąca pieczę na wszelkimi zabytkami kultury europejskiej (ruchome, nieruchome, parki, ogrody, domy, budynki, zamki, dwory, obszary i obiekty chronionego krajobrazu jak rezerваты, pomniki przyrody lub konieczne do zachowania w stanie pierwotnym, tradycyjne rzemiosło artystyczne i „użytkowe”, regionalna drobna wytwórczość;
- Organizacja opierają się głównie na zaangażowaniu społecznym ochotników, stażystów, praktykantów etc.

STRUKTURA FUNDACJI

- Członkowie-właściciele z wszelkich segmentów społecznych: instytucje publiczne (w tym Ossolineum, PAN, PAU), muzea, samorządy terytorialne, zawodowe i gospodarcze, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa i firmy prywatne, kluby, instytuty, zakłady badawcze, znane osobistości etc.).
- Szczególnie ważny udział samorządów terytorialnych, jako reprezentantów interesów lokalnych społeczności; ważna obecność osób i organizacji non profit;*
- Rada Fundacji: w połowie wybierana przez członków właścicieli, w połowie mianowana przez instytucje państwowe zajmujące się ochroną dóbr kultury (w skali kraju: prezydent, premier, ministrowie, instytucje narodowe; w skali województwa ich odpowiedniki);
 - Zarząd i komitety (minimum etatowych pracowników, a maksimum ochotników);
 - Zespoły ekspertów poszczególnych dziedzin.

MAJĄTEK - FINANSOWANIE

- Wkład członkowski: np. samorządy przekazują obiekty zabytkowe, których nie są w stanie utrzymać; podobne obiekty i tereny przekazują agendy rządowe, szczególnie likwidowanych województw (niszczące budynki, założenia dworskie, ogrodowe), darowizny, składki członkowskie;
- Programy pomocowe zagraniczne z funduszy prywatnych i publicznych. Korzystanie z nich jest czasowo określone: do momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej. Są to bezzwrotne granty na konkretne przedsięwzięcia, np. ochrona zabytków, rozwój turystyki, edukacja, ochrona środowiska, rozwój demokracji lokalnej, zarządzanie, współpraca przygraniczna. Środki z tych programów przeznaczone są głównie na działalność merytoryczną (programy, projekty, zadania).

oznacza to, że koszty utrzymania obiektów muszą być pokrywane ze źródeł własnych lub krajowych;

- Programy wspierane z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej (po wejściu Polski do struktur gospodarczych UE);

- Pomoc ze źródeł krajowych: kontrakty na konkretne programy, dotacje celowe od samorządów terytorialnych i fundacji krajowych, udostępnianie zasobów, ułatwianie kontaktów, wspieranie autorytetem;

- Zbiórki publiczne;

- Darowizny od osób, instytucji i przedsiębiorstw;

- Początek powstania: można przyjąć za wzór powołanie agencji rozwoju regionalnego (udział wojewody / rządu / agencji w postaci aportu);

- Fundacja nie powinna działać wyłącznie na podstawie dotacji z budżetu państwa.

PROGRAMY

(części składowe programu DZIEDZICTWO)

Ochotnicy (zasoby ludzkie)

Program zakłada powstanie stowarzyszeń non profit wspierających poszczególne posiadłości, obiekty, obszary:

- Propozycja dla osób w każdym wieku z rozmaitych środowisk, którzy pragną aktywnie uczestniczyć przy ochronie środowiska przyrodniczego, zabytków i dóbr kultury;

- Zdobywanie wartościowego doświadczenia zawodowego przez tych, którzy w pracy zawodowej zajmują się podobnymi dziedzinami lub którzy potrzebują przejść kursy kwalifikacyjne, także bezrobotnym (w ramach programów likwidacji bezrobocia) oraz studentom i absolwentom na praktykach i stażach, osobom niepełnosprawnym i innym grupom wymagającym szczególnej troski;

- Wykorzystanie zdolności przywódczych i organizacyjnych ludzi starszych, którzy przeszli na emeryturę;

- Rozwijanie zdolności przywódczych i organizacyjnych u ludzi młodych, np. organizując dla nich rokroczne programy wakacyjne;

- Partnerskie współdziałanie z wieloma innymi organizacjami; współpraca z firmami i środowiskami przedsiębiorców w celu rozwijania możliwości zatrudniania ochotników;

- Przyjmowanie ochotników z zagranicy o organizowanie projektów wymiany grup młodzieżowych i innych z Europy i innych części świata.

Historyczne budynki

- Zabezpieczenie (konserwowanie) niszczących budynków, domów, zamków, mających wartość zabytkową lub historyczną, otwarcie ich dla publiczności, w tym przygotowanie do wszelkich form zwiedzania przez turystów;
- Dotyczy obiektów wpisanych w rejestr zabytków, związanych ze znanymi ludźmi lub wydarzeniami historycznymi, bądź wartościowych ze względu na szczególne położenie;
- Cel programu: zasada „*trošeczkę ale często*” to znaczy ciągła konserwacja posiadłości historycznych, a nie tylko odnawianie ich (rekonstrukcja, remont kapitalny). Oznacza to zachowanie stanu w jakim dany obiekt jest (zasada autentyczności i naturalności w przeciwieństwie do częstych praktyk odbudowywania danych obiektów jako „makiet” czy „kopii”). Zasada ta wymusza utrzymanie stałego wysokiego standardu opieki nad danym obiektem;
- Zbieranie i utrzymanie w zabytkowych domach kolekcji wszelkich dzieł sztuki plastycznej, ceramicznej, szklanej, książek i rzemiosła artystycznego oraz regionalistów charakterystycznych na danym obszarze;
- Dla pracowników i ochotników uczestniczących w tym programie organizowanie kursów dotyczących rozmaitych sposobów konserwacji;
- Minimalizowanie „nieestetycznego” wpływu przepisów poprzez odpowiednio nowoczesne sposoby zabezpieczeń i odpowiednio przygotowaną kadrę pracowników i ochotników dla publiczności i zwiedzającym najwyższe standardy wygody i odpoczynku, a zarazem poznania historii i dorobku poszczególnych zwiedzanych miejsc, ziem i regionów.

Dostęp i wypoczynek

Program ten potwierdzałby przydatność fundacji: udostępnienie publiczności zabytkowych i historycznych miejsc, w tym rolę edukacyjną i poznawczą.

- Organizowanie przez poszczególne posiadłości specjalnych i różnorodnych form aktywnego wypoczynku (pieszego, konnego, rowerowego, sportowego, innego);
- Dostępność informacji, broszur, przewodników, centr turystycznych we wszystkich posiadłościach;
- Obecność posiadłości z zachowaniem dziewiczego, w tym dzikiego charakteru.

Ogrody

- Utrzymanie ogrodów i udostępnianie ich do zwiedzania publiczności;
- Wspieranie rozwoju tradycyjnych ogrodów i ogródków przydomowych o charakterystycznej specyfice lokalnej i regionalnej (malwowe, astrowe, ląkowe).

Edukacja

We współpracy ze szkołami i uczelniami, w tym z tworzącą się **AKADEMIĄ PRZEMYSKĄ** poprzez:

- Zajęcia szkolne (wzorem Arboretum w Bolestraszcach), praktyki i staże;
- Sukcesywne zatrudnianie absolwentów Akademii Przemyskiej (szczególnie absolwentów kierunku dziedzictwo kulturowo-przyrodnicze) i innych uczelni, przygotowywanych do pracy pod kątem celów, założeń i programów Fundacji;
- Udział w pracach konserwatorskich i „strażniczych” swoich lokalnych posiadłości;
- Wydawanie „źródłowych” książek dla nauczycieli, organizowanie kursów, publikowanie literatury uczniowskiej i magazynu dla nauczycieli;
- Umożliwienie dzieciom i uczniom pracy z zawodowymi artystami i pisarzami;
- Program „Poznaj swój region, miasto, wieś, okolicę...” poprzez specjalne zajęcia.

Zapewnienie stałej i na odpowiednim poziomie opieki nad poszczególnymi obiektami wymaga specyficznej „kategorii” ludzi, dziś niezmiernie rzadko spotykanych. Pod tym kątem można kształcić uczniów i studentów poprzez odpowiednie programy i profil w specjalnych szkołach, np. **AKADEMII PRZEMYSKIEJ**.

Sama nazwa **AKADEMIA** wskazuje na charakter szkoły. Mając na względzie utrwalanie wszystkich dokonań oraz właściwego historycznego wizerunku Polski, w Akademii młodzież sposobiona byłaby do pewnego powołania. Nauczanie zaś mogłoby odbywać m.in. w miejscach udostępnianych przez Fundację i innych właścicieli - z obopólną korzyścią (wzorem Platona nauczającego filozofii w ogrodzie Greka Akadema). W najbliższym sąsiedztwie Przemysła (pomijając samo miasto) znajdziemy kilka takich miejsc: Arboretum w Bolestraszcach, Krasieczyn, Kalwaria Pałacowska. Można śmiało założyć, iż właściciele (zarządcy) owych miejsc zgodzą się na odpowiednich warunkach przystąpić do wspólnego programu (kwestie finansowe i promocyjne).

Można wprowadzić specjalne przedmioty także w szkołach podległych samorządom lokalnym.

Archeologia i historia

- Opracowanie rejestru pomników, zabytkowych i historycznych miejsc dziedzictwa kulturowego naturalnych i zbudowanych przez ludzi;
- Tworzenie projektów przepisów ochrony dziedzictwa kulturowego;
- Promocja efektywnych kierunków działania i strategii ochrony dziedzictwa kulturalnego.

Konserwacja dzieł sztuki i obiektów historycznych

- Program obejmowałby zapewnienie pełnej odpowiedzialności za zabezpieczenie i konserwację historycznych budynków, w tym architektury, oryginalnego wystroju wnętrz i ich zawartości;

- Zdobywanie doświadczenia i wykorzystywanie tradycyjnych materiałów i technik służących konserwacji, w tym konserwacji zabezpieczającej niszczeniu i zużyciu;
- Opracowanie i prowadzenie rejestru wszystkich miejsc objętych zainteresowaniem Fundacji DZIEDZICTWO, monitorowanie środowiska i systemów kontroli owych miejsc;
- Działalność wydawnicza, w tym opracowanie i wydawanie różnych „podręczników” utrzymywania domów, ogrodów i innych miejsc pod kątem opieki i dbałości o ich historyczną, zabytkową i tradycyjną zawartość, a także opracowywanie wydawnictw o tradycyjnym zachowaniu się i obyczajach regionalnych i lokalnych;
 - Prowadzenie pracowni konserwatorskich (domów, ogrodów, mebli, tkanin *etc.*)
 - Uczestnictwo w pracach naukowych.

PRZYKŁADY

1. FUNDACJA DZIEDZICTWO - w zasięgu regionalnym - mogłaby rozpocząć działalność w oparciu o doświadczenia i dorobek Arboretum w Bolestraszczykach i jego założyciela i dyrektora prof. dr hab. Jerzego Pióreckiego.

Arboretum jest nie tylko zakładem naukowym, ale także jedną wielką ekspozycją udostępnianą publiczności. Można znaleźć w nim wiele przykładów właściwego podejścia do wszelkich form dziedzictwa kulturowego zarówno wytworzonych przez twórczość człowieka („ręką ludzką”), jak i przez naturę.

Oprócz utrzymania estetycznego, według właściwego kunsztu i zaadaptowania całego założenia ogrodowego (utrzymanie założenia tarasowego), przykładem dbałości o dziedzictwo „ręki ludzkiej” jest adaptacja dworu malarza Piotra Michałowskiego, podziemi kościółka z XVII W. i pozostałości zamku. Przechowywane są także drobniejsze wytwory rzeźby, rzemiosła wraz z częściami tradycyjnych narzędzi rolniczych (drewniane koła, części pługu i uprzęży).

Natomiast typowym przykładem opieki nad dziedzictwem wytworzonym przez naturę, jest opieka i utrzymywanie na naturalnych „stanowiskach” kilku tysięcy roślin, w tym wielu gatunków objętych ścisłą ochroną, a także zabezpieczenie (konserwacja) starych kilkusetletnich pni dębowych (łącznie z zadaszeniem!).

Wszystko to udostępnione jest zwiedzającym jako forma edukacji, odpoczynku i atrakcji turystycznej. W roku bieżącym, do września, Arboretum odwiedziło prawie 50 000 osób!

Ponadto program Arboretum obejmuje wieloraką działalność naukową o Karpatach Wschodnich oraz prace nad wyhodowaniem rodzimych dla Małopolski odmian drzew owocowych odpornych na przemarzanie, czynniki abiotyczne i biotyczne. W tym wypadku tradycja łączy się wyśmienicie z nauką.

2. PROGRAM TWIERDZA PRZEMYSŁ. Odnowa i zagospodarowanie fortów twierdzy Przemyśl z okresu I wojny światowej.

Celem programy byłoby:

- zwracanie uwagi na niebezpieczeństwa jakie rodzi niezagospodarowany teren fortów i ich otoczenia;
- dobrodziejstwa dla samorządów i lokalnych społeczności płynące z odnowy, ochrony i zagospodarowania fortów;
- opieka nad fortami (np. poprzez przejęcie ich w użytkowanie lub własność);
- zbieranie funduszy na utrzymanie fortów, ich wyposażenie, zakup;
- ochrona naturalnej roślinności, fauny etc., mających swe siedliska na fortach;
- ciągła kampania promocyjna.

3. HISTORYCZNE BUDYNKI. W Przemyślu można objąć programem „od zaraz” wiele obiektów, których obecny właściciel - samorząd - nie ma funduszy na ich utrzymanie.

Poniżej przykłady trzech obiektów:

- Zabytkowa Palmiarnia przy wejściu do Parku Miejskiego (od ul. Reja). Obecnie obiekt niszczeje, samorząd miejski nie ma funduszy na jego konserwację. Obiektem zarządza Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej. Obiekt można zagospodarować pod kątem edukacji przyrodniczej. Jednoczesne sąsiedztwo - Park Miejski - może stać się miejscem częściej uczęszczanym;

- Zabytkowa „Conradówka”, dwupiętrowy dom przy ul. Pasteura (Zielonka) z dawnym parkiem i stawem (łącznie ok. 10 ha). Obecnie cała posesja jest opuszczona, zaniedbana, budynek zniszczony. W domu tym przebywał w dzieciństwie Józef Konrad Korzeniowski z ojcem Apollonem w drodze do sanatorium w Truskawcu koło Dobromiła, gdzie leczył się żętycą (serwatką!). Obiekt można przeznaczyć na dom pracy twórczej i np. muzeum pamiątek z „epoki Conrada”;

- Zabytkowa willa murowano-drewniana z początku XX w., przy ul. parkowej 9. Budynek jest zniszczony, przeznaczony do sprzedaży, ale bez pozwolenia na rozbiórkę. *(ochronny [nie?] Narkiewiczowski)*

Jednocześnie należy zachęcać do wielkiej akcji *tworzenia stowarzyszeń wspierających* poszczególne miejsca i obiekty ważne dla zachowania dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego. Ponadto w obiektach podobnych Arboretum można ustanowić dożywotnich „rezydentów” spełniających warunki Fundacji (o ile nie będą chcieli zostać nimi prawni właściciele).

Przemyśl, lipiec 1998 rok

opr. Marek Kuchciński

Przemyśl, Park Miejski, zabytkowa oranżeria XIX-XX w.
w głębi „Domek ogrodnika”. Fot. 1994 r.

Przemyśl, ul. Parkowa 9
zabytkowa willa murowano-drewniana pocz. XX w.
(fot. 1994 r).

